

РОБЪРТ ЧЕЙМБЪРС
УЛИЦАТА НА ПЪРВИЯ
СНАРЯД

Превод от английски: Радин Григоров, 2014

chitanka.info

*Ликувайте: намусеният месец си отива
зората нова ще го прати да почива: я вижте как,
изнемощял, в небето крее избледнял.*

I

В стаята вече бе притъмняло. Високите покриви отсреща отрязваха и малкото оставащо от декемврийската светлина. Момичето премести стола си по-близо до прозореца и си избра по-голяма игла, която вдяна. Подир това девойката приглади дрешката върху коленете си, приведе се, отхапа конеца и изтегли по-малката игла от подгъва. Приключила с отстраняването на конци и дантели, тя отново помилва дрешката в скута си. После забодде иглата с конеца в корсажа си и я прекара през едно копче. Но при движението ѝ ръката ѝ трепна, нишката се скъса и копчето се търкулна на пода. Девойката повдигна глава. Погледът ѝ остана втренчен върху ивица чезнеща светлина над комините. Някъде от града долитаха звуци, напомнящи далечните удари на барабани, а още по-далеч се носеше някакво неясно и променливо ръмжене, като вълни, връхлитащи върху скалите. Студът бе станал нетърпим, жесток и пронизващ, превърнал вчерашната киша в кремък. Всеки звук от улицата долиташе металически изострен: трополенето на дървени обувки, затварянето на кепенци, рядкото обаждане на човешки глас. Самият въздух бе натезжал, не само от мраз, а и от дим. Да се диша бе болезнено, движението бе усилие.

Видът на свъсеното небе пораждаше умора, а облаците му натъжаваха. Това усещане за гнет се пропиваше в замръзналия град и застиналата му река. То бе обгърнало целия му разкош на кули, кейове, мостове и хиляди кули. Площадите, булевардите и дворците не бяха пощадени — угнетението бе смогнало да се промъкне сред мостовете и да пропълзи и сред тесните улички на Латинския квартал, за да разхвърля по тях сивотата на декемврийското небе. Пълна тъга. В момента валеше ледена суграшица, която ръсеше паважа със снежинки. Вятърът бе започнал да натрупва кристали върху первазите. Светлината на прозореца почти бе изчезнала — девойката трябваше да приведе глава ниско над дрешката. В един момент тя повдигна глава и отмести къдрици.

— Джак?

— Да, мила?

— Не забравяй да почистиш палитрата си.

Той кимна, взе палитрата и приседна направо на пода пред печката. Главата и раменете му останаха в сянка, но сиянието на огъня заливаше скута му и отскачаше от острието на ножа. Тази светлина осветяваше кутия с бои. Върху капака ѝ бе издълбан надпис:

Дж. Трент Школа на изящните изкуства 1870 г.

Образите на американско и на френско знаме съпътстваха посвещението.

Мокрият сняг бе започнал да блъска прозорците и да покрива стъклата с разнообразни форми. Под допира на по-топлия въздух снежинките се стопяваха, стичаха се и отново замръзваха, за да образуват нови, още по-объркващи очертания.

Разнесе се кучешко изскимтяване; лапички затрополиха по цинковата повърхност зад печката.

— Джак, мили, мислиш ли, че Херкулес е гладен?

Трополенето на лапи се бе усилило.

— Той скимти — нервно продължи тя. — И ако не е от глад, значи е заради... — Гласът ѝ се задави.

Нарастващ вой изпълни въздуха; прозорците потрепериха.

— Джак — проплака тя, — още един...

Гласът ѝ бе удавен в пищенето на снаряд, разкъсващ облаците.

— Това беше най-близкото попадение — промърмори тя.

— Нищо подобно — жизнерадостно отвърна Джак. — Най-вероятно е паднал край Монмартр.

И тъй като девойката не отговори, той продължи с пресилено безразличие:

— Те няма да си направят труда да стрелят към Латинския квартал; а и не разполагат с батарея, която би могла да го засегне.

Подир малко тя се обади, по-ведро:

— Мили, кога ще ме заведеш да разгледам статуите на Мосю Уест?

— Готов съм да се обзаложа — рече той, оставяйки палитрата си, за да се приближи до прозореца, — че Колет днес е била там.

— Защо? — изумено попита тя. И после додаде: — Мъжете са непоносими, когато си мислят, че знаят всичко! Държа да те предупредя, че ако Мосю Уест е достатъчно тщеславен, за да си въобрази, че Колет...

От север долетя нов снаряд. От писъка на преминаването му прозорците звъннаха.

— Този вече мина прекалено близо — изтърси Джак.

Известно време двамата мълчаха, преди той да подеме весело:

— Хайде, върви, Силвия, и срази клетия Уест.

Но тя само въздъхна:

— Мили, никога няма да привикна към снарядите.

Той приседна на облегалката на стола ѝ.

Ножиците ѝ издрънчаха на пода; тя захвърли недовършената рокличка подире им и протегна ръце, за да обгърне шията му и да го придърпа в скута си.

— Недей да излизаш тази вечер, Джак.

Той целуна умолително извърнатото лице.

— Знаеш, че трябва да изляза. И без това ми е достатъчно трудно.

— Но когато чуя снарядите... и зная, че ти си някъде навън...

— Всички те падат в Монмартр...

— Може да паднат в академията. Ти сам каза, че два снаряда са уцелили кея „д'Орсе“...

— Чиста случайност.

— Джак, не ме измъчвай така! Вземи ме със себе си!

— А кой ще се погрижи за вечерята?

Тя се надигна и се хвърли върху леглото.

— Тази обсада се отразява съкрушително на нервите ми. Зная, че трябва да излезеш, но те моля да не закъсняваш. Само да знаеше колко страдам! Трябва да бъдеш търпелив с мен, мили.

— Там е също толкова безопасно, колкото и тук — каза той.

Тя го наблюдава как напълва спиртната лампа и я запалва. Когато Джак си взе шапката и се намери да излезе, младата жена скочи и мълчаливо се вкопчи в него. Подир миг той каза:

— Силвия, спомни си, че моята смелост зависи от теб. Трябва да изляза.

Тя не помръдна.

— Трябва да вървя — повтори Джак. Този път любимата му се отдръпна. Изглеждаше, че тя се кани да каже нещо, но само се вгледа в него. С известно нетърпение той я целуна отново и каза: — Не се притеснявай, мила.

На последния участък от стълбището някаква жена изникна от портиерната, стиснала писмо.

— Мосю Жак! Мосю Жак! Мосю Фолъби остави това за вас!
Той взе писмото, облегна се на прага и зачете:

Скъпи Джак,

Вявам, че Брайт е останал без пукната пара, а за Фолъби съм сигурен. Брайт се кълне, че не е, а Фолъби се кълне, че е, така че те оставям сам да си вадиш заключенията. Замислил съм нещо за обяд; ако проработи, ще ви вкарам и вас.

Твой Уест.

P.S. Слава на Бога, Фолъби се е отървал от Хартман и шайката му! Там има нещо гнило. А може би той просто си е скъперник.

P.P.S. През живота си не съм бил толкова влюбен, но съм сигурен, че тя въобще не се интересува от мен.

— Хубаво — усмихна се Трент към портиерката. — Как е старият Котард?

Старицата поклати глава и посочи към леглото със спуснати завеси.

— Дядо Котард! — възкликна художникът. — Как е раната днес?

Той се приближи до леглото и отмести една от завесите. Сред смачканите чаршафи лежеше старец.

— По-добре ли сте? — запита Трент, все така усмихнат.

— По-добре — уморено повтори старецът. След известна пауза той додаде: — Имате ли някакви вести, мосю Жак?

— Днес още не съм излизал. Ще ви предам всички слухове, които чуя, макар, Бог ми е свидетел, да ми е омръзнало от тях — промърмори Джак, по-скоро на себе си. И по-високо: — Горе главата, изглеждате по-добре.

— А контраатаката?

— Тя е нарочена за тази седмица. Генерал Трошу изпрати нарежданията снощи.

— Ще бъде ужасно.

— Ще бъде отвратително — промълви Трент на себе си, докато излизаше на улицата и поемаше към Сена. — Същинско клане. Радвам се, че аз няма да участвам.

Улицата беше почти пуста. Няколко жени, увити във военни плащове, бавно крачеха по замръзналия паваж; дрипав гамен се беше съсредоточил над канала на ъгъла на булеварда. Хлапакът бе пристегнал скромните си одежди с парче въже наместо колан. От въжето висеше плъх, от който все още се стичаше кръв.

— Вътре има и още един — извика гаменът към Трент. — Хласнах го, обаче избяга.

Джак прекоси улицата и попита:

— Колко ще искаш?

— Тлъст е, така че два франка за четвърт. Толкова дават на пазара Сен Жермен.

Рязък пристъп на кашлица го накара да замълчи. Гаменът невъзмутимо обърса уста с опакото на дланта си и лукаво погледна към Трент, подновявайки разговора:

— Миналата седмица човек можеше да си купи цял плъх за шест франка, обаче — тук той изгърси изключително противна псувня — проклетите плъхове вече са се махнали от улица „Сена“ и са отишли при новата болница. Този ще ти го дам за седем франка. В Ил Сен Луи бих могъл да му взема десет!

— Лъжеш — каза Трент. — И нека ти кажа, че ако се опиташ да измамиш някой от този квартал, тукашните бързо ще се оправят с теб и плъховете ти.

За момент той остана загледан в гамена, който от своя страна се преструваше на страшно уплашен. Подир това Джак му подхвърли един франк. Хлапето улови монетата, пъкна я в устата си и отново се обърна към канала. За миг гаменът приклепна, настръхнал, хванал решетката; сетне рязко скочи напред и хвърли камък. Трент го остави да доубива ранения мятан се плъх.

— Не бих се учудил, ако Брайт се озове в такава ситуация — промърмори той. С бърза крачка Джак зави в нужната му уличка и

влезе в третата къща отляво.

— Мосю си е у дома — изхриптя портиерът.

Дом? По-скоро ставаше дума за таван без никаква мебелировка, с изключение на железния креват в ъгъла и металния леген с кана, оставени право на пода.

Уест изникна на вратата, премигващ, и направи знак на госта си да влезе. Брайт, който рисуваше в леглото, за да се сгрее, повдигна глава, засмя се и протегна ръка.

— Нещо ново?

Небрежният въпрос получи обичайния отговор.

— Обичайното.

С тези думи Трент се настани на леглото.

— Небеса, къде намерихте това? — възкликна той и посочи към полуизядено пиле, оставено да мъти в легена.

Уест се ухили.

— Да не би двамата да сте станали милионери? Хайде, плюйте камъчето.

С леко засрамен вид Брайт поде:

— О, то е по заслуга на Уест...

Той бе прекъснат от самия Уест, който изяви желание да разкаже лично.

— Преди обсадата имах препоръчително писмо до един от тукашните типове, тлъст banker, германо-американец. Знаеш ги тези. Разбира се, по-рано аз бях забравил за писмото, но тази сутрин, решавайки, че възможността е добра, аз реших да се отбия на посещение.

Негодникът си живее уютно; дори антрето му е отоплено, момчето ми! Някаква ливрея най-сетне се съгласява да отнесе писмото и визитката ми и ме оставя да чакам в коридора, което на мен никак не ми се харесва. Затова аз влизам в първата попаднала ми стая и там заварвам приготвена маса край камината — същинско пиршество. Ливреята се връща и ми наглее. Не, казва, неговият господар не си бил вкъщи. И освен това господарят бил прекалено зает, за да се занимава с препоръки. Покрай обсадата и деловите затруднения, дрън-дрън... Аз му тегля един ритник, грабвам туй пиле от масата, хвърлям визитката на подноса, обявявам ливреята за пруска свиня и се оттеглям с плячката. Трент поклати глава.

— Забравих да кажа, че Хартман често се отбива там. От това си вадя заключения — продължи Уест. — Сега за пилето. Половината е за нас с Брайт, а другата половина е за Колет. Но, разбира се, ти ще ми помогнеш да изям моя дял, защото аз не съм гладен.

— Аз също — поде Брайт.

Трент се усмихна към изпосталелите им лица и отново поклати глава с думите:

— Глупости! Знаеш, че аз не огладнявам!

Уест се поколеба, изчерви се и отдели порцията на Брайт. Подир това той се сбогува с тях и забърза да посети № 470 на улица „Серпент“: там живееше красиво девойче на име Колет, осиротяло след битката при Седан. Само Бог знаеше как въпросната Колет смогва да съхранява руменината на страните си; обсадата на града здравата притискаше бедните.

— Пилето страшно ще я зарадва, но аз си мисля, че тя и без друго е влюбена в Уест — отбеляза Трент. Той отново се приближи до леглото. — А ти кажи направо, старче, колко пари са ти останали?

Събеседникът се поколеба и се изчерви.

— Хайде, друже — настоя Трент.

Изпод матрака Брайт извади кесия и с трогателен жест я подаде на приятеля си.

— Седем су — отброи Джак. — Омръзна ми от теб. Защо не си дошъл при мен? Колко пъти трябва да ти повтарям едно и също и да ти обяснявам, че тъй като имам пари, мой дълг е да ги споделям с теб, и че твой дълг като всеки американец е да ги споделяш с мен? Ти не можеш да се сдобиеш и с цент, градът е блокиран, а американският посланик е зает да се занимава с немските глупости и кой знае още какво. Кога най-сетне ще се вразумиш?

— Да, Трент, но това е задължение, което надали някога ще мога да ти изплатя, дори отчасти. Аз съм беден и...

— Естествено, че ще ми се издължиш. Ако бях лихвар, щях да се опра на таланта ти като гаранция. Когато станеш богат и известен.

— Трент, недей...

— Добре, млъквам. Но ти престани с глупостите.

Той изсипа десетина златни монети в кесията и отново я прибра под матрака.

— На колко си години? — усмихнато попита Трент.

— На шестнадесет.

Джак отпусна ръка върху рамото му.

— Аз съм на двадесет и две. За теб аз съм твой дядо. Докато не навършиш двадесет и една, ще правиш каквото ти кажа.

— Надявам се, че по това време обсадата ще е приключила. — Брайт се опита да се пошегува, но в сърцата си и двамата се молеха за настъпването на края ѝ.

Отговори им пронизителният писък на снаряд, разкъсал мрачните облаци на декемврийската нощ.

II

Уест, застанал на прага на къща на улица „Серпент“, говореше гневно. Той не се интересувахе дали тонът му се харесва на Хартман: просто говореше, а не спореше с него.

— И ти се наричаш американец! — изсумтя Уест. — Берлин и Адът са пълни с такива американци. Промъкваш се при Колет, натъпкал джобове с бял хляб, телешко и бутилка вино от тридесет франка, а не можеш да дадеш един долар за американските санитарни. Брайт дарява, макар през половината време да умира от глад!

Хартман се отдръпна към бордюра, но Уест го последва, смръщил лице.

— Да не си посмял да се наричаш мой сънародник — изръмжа той. — Или творец! Творците не се промъкват в гражданската защита, където да се хранят като плъхове с чуждата кръв! И ще ти кажа още нещо — продължи Уест, снижил глас, защото Хартман бе трепнал. — На твоето място бих се държал настрана от онзи елзаски ресторант и самодоволните бандити, които се навъртат там. Знаеш как постъпват те с подозрителните!

— Лъжеш, куче! — изкрещя Хартман и замахна с бутилката право към лицето му.

Уест го сграбчи за врата и го блъсна в стената.

— Сега ме чуй — процеди той през зъби. — Ти още от самото начало ми изглеждаше подозрителен. А сега съм готов да се закълна, че си шпионин! Не е моя работа да преследвам подобни отрепки и нямам намерение да те издавам, но искам да разбереш следното. Колет не те харесва, а аз не мога да те понасям. Ако още веднъж те срещна на тази улица, ще се погрижа срещата ни да протече доста неприятно. Сега да те няма, мазен прусако!

Хартман бе успял да извади нож от джоба си, но Уест го изтръгна от ръката му и го хвърли в канавката. Някакъв гамен, който наблюдаваше сблъсъка им, избухна в смях. Веселието му отекна сред тясната улица. Прозорците по протежението ѝ започнаха да се отварят;

редици изпосталели лица занадничаха, за да видят причината за смеха сред умиращ от глад град.

— Да не би да сме победили? — промърмори един.

— Огледай се! — кресна Уест към Хартман, който тъкмо се надигаше от земята. — Огледай се, негоднико! Погледни лицата им!

Но Хартман погледна към него, и то по начин, който не можеше лесно да бъде забравен, преди да се оттегли безмълвно. Трент, неочаквано изникнал на ъгъла, любопитно погледна към Уест. Последният просто кимна към вратата и каза:

— Ела, Фолъби е горе.

— Какво си правил с този нож? — попита Фолъби, когато двамата влязоха в ателието.

Уест погледна към ранената си ръка, която още стискаше ножа, и каза:

— Порязах се, без да искам.

Той захвърли оръжието в един ъгъл и се зае да отмива кръвта от пръстите си.

Фолъби, тлъст и ленив, го наблюдаваше мълчаливо. Трент, започнал да се досеща за развоя на събитията, с усмивка се приближи към Фолъби.

— С теб трябва да обсъдим едни дреболии! — каза той.

— Давай ги насама, на карантия не отказвам! — с пресилена готовност каза Фолъби.

С навъсване Джак възвърна сериозността на разговора:

— Колко ти заех миналата седмица?

— Триста и осемдесет франка — отвърна запитаният и потръпна разкаяно.

— Къде са те?

Фолъби се впусна в поредица сложни обяснения, много скоро прекъсната от Трент:

— Знаех си, прахосал си ги. Както винаги. Не ме е грижа какво си правил преди обсадата: зная, че си богат и имаш право да се оправяш с парите си по избран от тебе начин. Освен това зная, че това не е моя работа. Но сега нещата не стоят така. Защото на мен се пада да предоставям пари, докато самият ти не получиш. Което няма да се случи преди края на обсадата. Аз съм склонен да споделям своето, но нямам намерение да гледам как то бива прахосвано. О, да, разбира се,

зная, че ти ще ми се издължиш, но не това е въпросът. А и приятелите ти са на мнение, старче, че малко въздържание не би ти се отразило зле. В този град на изгладнели скелети ти си същински изрод!

— Наистина съм малко пълничък — призна онзи.

— Наистина ли си свършил парите? — остро попита Трент.

— Да — въздъхна пълничкият.

— Печеното прасенце на улица „Сен Оноре“ още ли е там? — продължи Джак.

— Какво? — заекна събеседникът му.

— Така си и знаех. Хвацал съм те да блееш в екстаз пред него поне десетина пъти!

Подир това със смях Джак подаде на Фолъби двадесет франка и каза:

— Ако и тези пари отидат за лакомства, ще останеш да се прехранваш от собствените си тлъстини.

След това той отиде да помогне на Уест, който стоеше край мивката и си превързваше ръката.

Уест го остави да завърже възела и каза:

— Сигурно си спомняш, че вчера ви оставих с Брайт и отидох да занеса билето на Колет.

— Пиле! Небеса! — простена Фолъби.

— Пиле — повтори Уест, видимо наслаждаващ се на страданията на Фолъби. — Та как да ти кажа... Нещата се промениха. Двамата с Колет ще се женим...

— С билето какво стана? — немощно попита Фолъби.

— Млъкни! — изсмя се Трент, хвана Уест под ръка и се отправи към стълбите.

— Клетата — продължи Уест — не бе използвала и клечица за огрев. Цяла седмица стояла така. Не искала да ми каже, защото смятала, че дървата ще ми трябват за глинената ми статуя. Както и да е. Когато узнах, строших подхилващата се глинена нимфа. Останалото да замръзва. — Подир миг тон срамежливо додаде: — Няма ли да се отбиееш на излизане? Номер седемнадесет.

— Ще се отбия — отвърна Трент и тихо затвори вратата след себе си.

На третата площадка той спря, запали клечка кибрит, откри търсения номер и почука.

— Ти ли си, Жорж? — Вратата се отвори. — Простете, мосю Жак, реших, че е мосю Уест. — Колет се изчерви. — Вече знаете? Много ви благодаря за пожеланията. Сигурна съм, че двамата ще се обичаме много и нямам търпение да видя Силвия и да ѝ кажа... и...

— И какво? — засмя се Трент.

— Много съм щастлива — въздъхна тя.

— Джордж е златно момче — обяви Джак Трент. — Заповядайте на вечеря. И без това Силвия утре ще има празник — става на деветнадесет. Вече писах на Торн; семейство Жернал ще дойдат с братовчедка си Одил. А Фолъби специално обеща да доведе единствено себе си.

Момичето срамежливо прие и го изпроводи с купища поздравии за Силвия.

С бърза крачка, ускорявана от студа, той се отправи по улицата, прекоси улица „Лунна“ и излезе на улица „Сена“. Ранната зимна нощ вече се бе спуснала, почти без предизвестие, но небето оставаше ясно, обсипано със звезди. Бомбардировката бе станала ожесточена — неспирен гръм откъм пруските позиции, към който се сливаха трусове от Мон Валериен.

Снарядите прорязваха небосклона като падащи звезди. Под погледа му сини и червени ракети прорязваха хоризонта от форт Иси. Северната крепост пламтеше като огън.

— Добри новини! — изкрещя някакъв мъж от булевард „Сен Жермен“.

Като по магия навън започнаха да изникват хора: треперещи, тракащи със зъби хора с хлътнали очи.

— Жак! — изкрещя някой. — Лоарската армия!

— Най-сетне, граждани, казах ви! Казах ви! Утре, може би тази нощ, кой знае?

— Истина ли е? Наистина ли има набег?

Някой каза:

— Господи, набег! Какво ще стане със сина ми?

— Да вървим ли към Сена? Казват, че от Пон Ньоф човек можел да види светлините на Лоарската армия!

Край Трент стоеше някакво дете, което повтаряше:

— Мамо, това значи ли, че утре ще ядем мек хляб?

Недалеч от детето някакъв старец се поклащаше на място, притиснал ръце към гърдите си.

— Истина ли е? Кой е чул новините? Обущарят на улица „Буши“ чул от някакъв военен, който бил чул въстаник да го повтаря на капитан от националната гвардия.

Трент се присъедини към тълпата, която се отправяше към река Сена.

Един след друг снаряди пресичаха небето. От Монмартр оръдието изгрухтя; монпарнаските батареи се присъединиха с трясък. Мостът гъмжеше от люде.

Трент попита:

— Кой е виждал светлините на Лоарската армия?

— Всички ги чакаме — отговориха му хората.

Той се загледа на север. Неочаквано силуетът на Триумфалната арка се откри отсечено в приплама на оръдие. Гърмът се разнесе по крайбрежието; старият мост потръпна.

Край Пон дю Жур изникна нов проблясък; масивна експлозия разтърси моста. Целият източен бастион избухна в пламъци, чието сияние започна да се издига към небето.

— Някой виждал ли е светлините? — отново попита Джак.

— Чакаме — отвърнаха събраните.

— Да, чакаме — промърмори някой зад него. — Чакаме, болни, изгладнели, измръзнали. Обаче чакаме. Набег ли има? Те с радост отиват. Гладна смърт? Те мрат от глад. Те нямат време да мислят за предаване. Герои ли са тези парижани? Теб питам, Трент.

Главният лекар на американската военномедицинска служба се загледа по протежение на парапета.

— Някакви новини, докторе? — по навик запитва Трент.

— Новини? — отвърна докторът. — Нищо не ми е известно. Нямам време да научавам новини. Защо са се събрали тези хора?

— Казват, че Лоарската армия била дала сигнал на Мон Валериен.

— Клетите. — За миг лекарят се огледа, преди да продължи. — Толкова съм напрегнат и притеснен, че не зная какво да правя. При последния набег имахме работа за петдесет санитарни коли. Утре ще има нов набег. Бих искал вие да дойдете в лазарета. Може да ни потрябват доброволци. Как е мадам? — неочаквано додаде той.

— Добре — отвърна Трент. — Но с всеки изминат ден изглежда, че става все по-нервна. Вече трябваше да съм се прибрал.

— Грижи се добре за нея — каза военният лекар и хвърли нов остър поглед към събраните. — Аз също трябва да вървя. Приятна вечер. — И той се отдалечи, мърморейки: — Клетите!

Трент се приведе над парапета и се загледа в мрачните води, които търчаха под моста. Някакви тъмни предмети, понесени от течението, със стържещ звук одираха каменните основи, завъртаха се за миг и отново изчезваха в тъмата. Лед от Марн.

Върху рамото му се отпусна ръка.

— Привет, Саутуарк! — възкликна Джак, като се обърна. — Точно тук не очаквах да те видя.

— Трент, трябва да поговорим. Недей да стоиш тук. И не се вслушвай в нещата за Лоарската армия. — С тези думи аташето на американската легация хвана познатия си под ръка и го повлече към Лувъра.

— Значи това е поредната лъжа! — горчиво отбеляза Трент.

— По-лошо. В легацията знаем, но не мога да го обсъждам. Само че не за това исках да говорим. Този следобед се е случило нещо. В елзаския ресторант е бил арестуван американец на име Хартман. Познаваш ли го?

— Познавам един германец на име Хартман, който се обявява за американец.

— Преди около два часа Хартман е бил арестуван. Предстои да бъде разстрелян.

— Какво?!

— Разбира се, ние не можем да позволим да бъде екзекутиран веднага, но доказателствата изглеждат ясни.

— Той шпионин ли е?

— Документите, открити в квартирата му, го уличават много сериозно. Освен това е спекулирал с комитета по раздаването на храната. По някакъв начин е успял да се сдобие с петдесеторна дажба. Той се представя за американски художник, което ни принуждава да му обърнем внимание. Неприятна работа.

— Да крадеш от хората в такъв момент е по-лошо от това да ограбваш дарения — гневно възкликна Трент. — Нека застрелят негодника!

— Той е американски гражданин.

— О, да — горчиво каза другият. — Американското гражданство е безценна привилегия, с която всеки опулен германец...

Той се задави от гняв.

Саутуарк крепко стисна ръцете му.

— Няма какво да се направи, трябва да се грижим и за мършата в стадото. Боя се, че има вероятност да бъдеш призован, за да го припознаеш като американски гражданин — подсмихна се той и се отдалечи по Рейнския булевард.

За момент Трент остана неподвижен, ругаещ мислено, преди да извади часовника си. Седем часът.

— Силвия ще се притесни — каза си той и забърза обратно към реката.

Парижани все още се скупчваха треперещи на моста: печално струпване, загледано в нощта с надеждата да зърне очакваната армия. Сърцата им туптяха едновременно с оръдейните гърмежи, очите им светваха с всеки барутен проблясък, а надеждите им се окриляваха едновременно със снарядите.

Черен облак бе надвиснал над укрепленията. От хоризонт до хоризонт оръдейният дим се стелеше на ивици, ту понесен на парцали сред улиците, ту обвил покривите. Във всеки случай кейове, мостове и река бяха обвити в сериста мъгла. Отделни места от този облак с остра миризма припламваха в мълниците на изстрели. На моменти той се разкъсваше, за да покаже истинските звезди.

Трент отново пое по улица „Сена“, понастоящем тъжна и изоставена, с редици залостени прозорци и незапалени лампи. Съпътстваше го известна нервност; на няколко пъти му се прииска да бе взел револвер със себе си, но приведените силуети, които го подминаваха, бяха прекалено отслабнали от глад, за да представляват заплаха. Трент действително стигна до дома си необезпокояван. Но там някой скочи към гърлото му. На няколко пъти Джак и нападателят му се претъркаляха по ледения паваж, преди Трент да се отскубне и да скочи на крака.

— Изправи се — каза той на противника си.

С умишлена бавност някакъв дребен гамен се надигна от улицата и го изгледа презрително.

— Хубаво си се захванал — рече Трент. — И то на твоята възраст! Ще свършиш с разстрел! Дай тук гаротата!

Безпризорният мълчаливо му подаде връвта. Трент запали клечка кибрит, за да огледа нападателя. Това беше познатият му ловец на плъхове.

— Така си и знаех — промърмори той.

— Tiens, c'est toi^[1] — спокойно отвърна гаменът.

Наглостта в тона му смая Трент.

— Знаеш ли ти, млади удушвачо, че крадците на твоите години ги разстрелват?

Хлапакът продължаваше да го наблюдава безстрастно.

— Стреляй тогава.

За да предотврати избухването си, Джак се обърна и влезе в хотела си.

Той преодоля притъмнялото стълбище пипнешком, най-сетне достигна своя етаж и подири вратата. От ателието му долитаха гласове. Сред тях той разпозна оживения кикот на Уест и кискането на Фолъби. Най-сетне Джак намери дръжката на вратата и отвори. Очите му се нуждаеха от миг, та отново да привикнат към светлината.

— Ето те и теб, Джак! — извика Уест. — Какъв си ми домакин! Каниш хората и ги оставяш да те чакат. Нашият Фолъби започна да ридае от глад.

— Мълчи — намеси се последният. — Може да се е забавил, защото е купувал пуйка.

— Ходил е да удушва хората, като гледам! — засмя се Жернал. — Да живее Света Гарота!

Трент се здрависа с всички и се присмя на бледото лице на Силвия.

— Нямах намерение да закъснявам; просто поспрях на моста, за да наблюдавам обстрела. Ти притесняваше ли се, Силвия?

Тя се усмихна и промърмори:

— Не, разбира се!

Но ръката ѝ подири неговата и силно я стисна.

— Към трапезата! — изкрещя Фолъби и прибави радостен възглас.

— По-спокойно — отбеляза Торн, припомнил си обноските. — Ти не си домакинът тук.

Мари Жернал, до този момент разговаряла с Колет, скочи и хвана Торн под ръка. Съпругът ѝ, Мосю Жернал, стори същото с Одил.

Трент се поклони ниско и подаде ръка на Колет. Уест взе Силвия, а Фолъби остана неспокойно да се поклаща в края на процесията.

— Всички ще обиколим трапезата три пъти, пеейки Марсилезата — обясни Силвия. — Мосю Фолъби ще отмерва ритъма по масата.

Фолъби възрази, че пеенето би могло да почака, но протестите му бяха удавени в припева. На оръжие! Редиците стегнете!

Всички се заеха да обикалят стаята и да пеят „Напред! Напред!“ с цяло гърло. С кисело изражение Фолъби тактуваше и се утешаваше с мисълта, че това поне отчасти ще обогати апетита му. Смуглият Херкулес избяга под кревата, където остана да скимти и лае, докато не бе извлечен от Жернал и поставен в скута на Одил.

— А сега моля за внимание — сериозно изрече Трент, когато всички заеха местата си. И той започна да чете менюто.

Обсадна телешка супа.

Риба.

Гробищни сардини.

Бяло вино.

Червено вино.

Прясно телешко-набег.

Зеленчуци: Карабинен боб. Гравелотски грах.

Картофи по ирландски.

Разни.

Студено осолено телешко а ла Тиер. Гарибалдейски задушени смокини.

Десерт.

Сушени смокини. Бял хляб. Сладко от стафиди. Чай, кафе. Ликьор.

Лули и цигари.

Фолъби аплодира енергично, а Силвия се зае да поднася супата.

— Не е ли прекрасно? — въздъхна Одил.

Мари Жернал с възторг изсърба лъжицата си.

— Не всички харесват конско. Каквото и да се говори, конското няма вкус на телешко — прошепна Колет на годеника си.

Фолъби, който бе приключил своята порция, бе започнал да прави мили очи на супника и да приглажда брадичката си.

— Искаш ли още супа, друже? — обади се Трент.

— Мосю Фолъби не иска още супа — обяви Силвия. — Нея съм заделила за портиера.

Фолъби премести погледа си върху рибата.

Сардините, току-що свалени от скарата, имаха голям успех. Докато останалите се хранеха, Силвия изтича долу да отнесе супата на портиерката и съпруга ѝ. Когато тя се върна, изчервена и задъхана, и усмихвайки се щастливо на Трент, зае мястото си, последният се надигна. Сътрапезниците утигнаха. За момент домакинят погледна към Силвия и си помисли, че никога не я е виждал тъй красива.

— Всички знаете, че днес е деветнадесетият рожден ден на моята съпруга...

Фолъби, преливащ от ентузиазъм, размаха чашата си над глава, за ужас на Одил и Колет. Торн, Уест и семейство Жернал на три пъти допълваха чашите си, преди овациите, съпроводици тоста за здравето на Силвия, да утихнат.

Трижди чашите бяха напълвани и изпразвани в чест на Силвия. А също и на Трент, макар той да се противеше.

— Не подобава — извика той. — Нека следващият тост бъде в името на двете Републики: Франция и Америка!

— За Републиките! За Републиките! — извикаха всички. Тостът бе вдигнат сред викове — *Vive la France! Vive l'Amérique! Vive la Nation!*

Тогава Трент, усмихващ се към Уест, вдигна нова здравица:

— За щастливата двойка!

Всички разбраха; Силвия се приведе да целуне Колет, а Трент кимна почтително към годеника.

Телешкото бе изядено сравнително спокойно. Но когато то приключи и порция от него също бе заделена за старата портиерска двойка, Трент викна:

— Да прием за Париж! Нека градът се отърси от развалините си и прогони нашественика!

Радостните им възгласи за момент заглушиха монотонния гърмеж на пруските оръдия.

Цигари и лули бяха запалени; за момент Трент се заслуша в оживените разговори около себе си. Бъбренето бе накъсвано от женски смях или от кискането на Фолъби. Тогава той се обърна към Уест.

— Тази нощ ще има набег — рече домакинът. — На идване се натъкнах на главния лекар и той ме помоли да говоря с вас. Всяка помощ, която можем да му дадем, ще бъде приветствана.

Той снижи глас и продължи на английски:

— Аз самият ще отида утре сутринта. Има опасност, разбира се, но смятам да не казвам на Силвия.

Уест кимна. Торн и Жернал, които бяха чули, също предложиха съдействие. Фолъби се присъедини, макар и неохотно.

— Така да бъде — бързо изрече Трент. — Сега нито дума повече за това. Утре ще се чакаме в санитарния щаб в осем.

Силвия и Колет, смутени от разговора на непознат език, поискаха да узнаят обсъжданата тема.

— За какво може да говори един скулптор? — със смях извика Уест.

Одил хвърли укорителен поглед към Торн, неин годеник.

— Ти не си французин. Тази война не те засяга — гордо каза тя.

Торн не каза нищо, но Уест реагира възмутено:

— Изглежда — каза той на Фолъби, — че човек не може да обсъди красавиците на гръцката скулптура на родния си език, без да породи подозрение.

Колет притисна длан над устата му и се обърна към Силвия:

— Тези мъже са ужасно неискрени.

— Думата за линейка е една и съща и в двата езика — подметна Мари Жернал. Силвия, не вярвай на мосю Трент.

— Джак — прошепна Силвия, — обещавай ми...

Потропване на вратата ги прекъсна.

— Влез! — извика Фолъби. Трент бързо отиде до вратата и я откряна. Подир миг той се извини на останалите и излезе в коридора.

Не след дълго той се завърна недоволен.

— Какво е станало, Джак? — възкликна Уест.

— Какво станало ли? — остро повтори Трент. — Ето какво: току-що получих призовка от американския посланик да потвърдя, че един

крадец и немски шпионин в действителност е мой съгражданин и брат в изкуството.

— Не отивай — предложи Фолъби.

— Ако не отида, те ще го разстрелят веднага.

— Какво пък, нека — процеди Торн.

— Знае ли се кой е?

— Хартман! — извика Уест.

Силвия пребледня. Одил я прегърна и я отведе до един стол, заявявайки спокойно:

— Силвия припадна. Тук е прекалено горещо. Донесете малко вода.

Трент веднага се отзова.

Силвия отвори очи, подир миг се надигна и с помощта на Мари Жернал и Трент се оттегли в спалнята.

Това беше сигнал, че вечерта е приключила. Всички се сбогуваха с домакина, изразявайки надежда, че на сутринта Силвия ще е напълно оздравяла.

Мари се сбогува набързо с него, като отбягваше погледа му. Въпреки това Джак ѝ благодари искрено.

— Мога ли да помогна с нещо, Джак? — попита Уест, който си тръгваше последен.

Трент остана облегнат на парапета, заслушан в заглъхващите стъпки. Входната врата се затръшна, постройката утихна. Още няколко секунди той остана неподвижен, загледан в мрака, хапейки устни.

— Аз съм се побъркал! — промърмори той и с нетърпелив жест запали свещ, за да се върне в спалнята. Силвия все още лежеше. Джак се приведе над нея и я погали по челото. — По-добре ли си, мила?

Тя не отговори, но го погледна в очите. Онова, което той видя в тях, накара сърцето му да изтръпне. Трент приседна край леглото и зарови лице в шепите си.

Най-накрая Силвия заговори — с необичаен и напрегнат глас. Глас, който той никога не бе чувал. Той отпусна ръце и се заслуша, притиснал гръб към облегалката на стола си.

— Джак, онова, от което толкова се страхувах, най-сетне се случи. Така се боях и опасявах, тъй често лежах будна в нощта и се молех да умра, преди ти да узнаеш! Аз те обичам, Джак, и не бих могла да продължа да живея, ако ти ме оставиш. Аз ти изневерих; това

се случи, преди да те срещна. От онзи ден, когато ти ме откри плачеща в Люксембургската градина и ме заговори, Джак, аз съм ти била вярна и в мисли, и в дела. Обикнах те от първия миг и не се осмелявах да ти призная за това. Боях се, че ще ме оставиш. И оттогава обичта ми не спираше да нараства и нараства. Как страдах! Но все не се осмелявах да ти призная. И сега знаеш, но не знаеш най-лошото. Той беше зъл... толкова зъл!

Тя отпусна лице в шепите си.

— Трябва ли да продължавам? Трябва ли да ти казвам? Не можеш ли да се досетиш, Джак?

Той не помръдна; очите му изглеждаха угаснали.

— Тогава бях толкова млада, не знаех нищо... а той каза... каза, че ме обича.

Трент се надигна и удари свещта с юмрука си. В стаята притъмня.

Камбаните на „Сен Сюлпис“ отброиха часа. Силвия се сепна и трескаво заговори отново:

— Не, трябва да ти кажа всичко! Когато ти ми каза, че ме обичаш, ти не ме попита за нищо. Но тогава беше вече прекалено късно. Другият живот, който ме е обвързал към него, завинаги ще остава между теб и мен. Заради този друг той не бива да умира. Не бива да позволяваш да го разстрелят.

Трент стоеше неподвижен, но мислите му се въртяха в противоположна посока.

Силвия, нежната Силвия, която се бе превърнала в негова спътничка по време на студентския му живот, която търпеше заедно с него мъчителната обсада, тази изящна синеока девойка, която той обичаше тъй силно, която той милваше, която понякога го дразнеше със страстната си отдаденост към него — дали това беше същата Силвия, която сега ридаше в мрака?

Той стисна зъби.

— Нека да умре! Нека умре!

Но после, заради Силвия и заради другия живот, той размисли. Той щеше да отиде, трябваше да отиде; дългът му беше ясен. Но нещата със Силвия никога нямаше да останат същите. Подир признанието ѝ той бе обхванат от смътен ужас. Треперещ, драсна клечка кибрит.

Тя все още лежеше на кревата, с лице, отчасти скрито от кърлиците, притиснала ръце към гърдите си.

Джак не можеше да я остави, но не можеше и да остане. По-рано той не знаеше, че я обича. Тя просто бе негова другарка, негова спътничка. Сега осъзнаваше, че я обича с цялата си същина — осъзнаваше, когато бе прекалено късно. Късно? Но защо? Той си помисли за другия живот, който завинаги я обвързваше със създанието, чийто живот в момента бе застрашен. Със заричане той скочи към вратата, но тя отказваше да се отвори. А може би защото той я тласна обратно, заключи я и се хвърли на колене край леглото, знаейки, че не се осмелява да напусне най-голямата си ценност.

---

[1] Ти ли си бил. (фр.). — Б.пр. ↑

III

Беше четири сутринта, когато той излезе от затвора за осъдени на смърт заедно със секретаря на американската легация. Край каретата на посланика се бяха струпали хора. Конете удряха крак по ледената улица; кочияшът се беше омотал в дебели кожи. Саутуарк помогна на секретаря да се качи в каретата и стисна ръката на Трент, като му благодари за отзоваването.

— Само как се вираше негодникът — рече той. — Твоите показания го смазаха, но му спасиха кожицата, поне за момента, и предотвратиха усложнения.

Секретарят въздъхна:

— Ние изпълнихме своята част. Сега нека французите докажат, че той е шпионин, и ние ще си умием ръцете. Качвай се, капитане. Ела и ти, Трент!

— Бих искал да разменя няколко думи с капитан Саутуарк. Няма да го задържам — бързо каза Трент и снижи глас. — Саутуарк, сега искам ти да ми помогнеш. Историята на негодника ти е известна. Ти знаеш, че детето е в неговата квартира. Върви да го вземеш и го доведи в моя апартамент. Ако разстрелят негодника, аз ще се грижа за детето.

— Разбирам — бавно кимна капитанът.

— Веднага ли ще се заемеш?

— Да.

Ръцете им се стиснаха крепко. Капитан Саутуарк се качи в каретата и направи на Трент знак да го последва. Но последният поклати глава и се сбогува с пътниците. Каретата потегли.

Джак я проследи с поглед до края на улицата, преди да поеме към дома. Само след две крачки той спря, поколеба се и пое в противоположната посока. Нещо — може би видът на затворника, срещу когото се бе изправил неотдавна — пораждаше в него погнуса. В момента той се нуждаеше да остане сам, за да размисли. Случилото се тази вечер го беше разтърсило, но разходката щеше да му помогне да проясни главата си и да се върне при Силвия. Той закричи бързо. За

известно време горчивите мисли действително избледняха, но когато накрая Джак спря задъхан близо до Триумфалната арка, горчилката го връхлетя отново — още по-силно. Лицето на затворника, изкривено в отвратителна гримаса на страх, изникна в сенките.

Отвратен, той започна да се разхожда под Арката, стареец се да осигури занимание на мисълта си, загледан в скулптираните корнизи, за да прочете имената на героите и битките, гравирани там. Но през цялото време бледото лице на Хартман го преследваше, озъбено от ужас. От ужас ли? Дали не беше злорадство? При тази мисъл Трент се сепна като човек, до чието гърло неочаквано е бил допрян нож. След една бърза обиколка на площада той се върна на същото място и отново поднови сражението си с мъката.

Въздухът беше мразовит, но бузите на Трент пламтяха от гневен срам. Срам? Това пък защо? Защото се бе омъжил за девойка, която случайността бе направила майка? Той наистина ли я обичаше? Нима това нищожно бохемско съществуване щеше да съставлява целия му живот? Той извърна поглед към тайните на собственото си сърце: те съставяха злокобна история — история на миналото му. Засрамен, той покри лицето си с длани. А през това време сърцето му отброяваше едновременно с тъпата болка, пулсираща зад челото. Тези удари дълбаеха историята на бъдещето му — позор и срам.

Най-сетне той се отскубна от летаргията, която бе започнала да смекчава острината на мислите му, повдигна глава и се огледа. Неочаквана мъгла бе изпълнила улиците и скрила основите на Арката. Той трябваше да се прибере. Връхлетя го ужас от самотата му. Но той не беше сам. Мъглата бе изпълнена с фантоми. Силуетите им се движеха навсякъде около него, носеха се, протягаха се и изчезваха, за да отстъпят на други. Той не беше сам: те се трупаха и край него, докосваха го, обгръщаха го от всички посоки, изтласкваха го назад, сграбчваха го и го понасяха със себе си сред мъглата. По някаква мрачна уличка, белееща от мъгла, го отнасяха те. Може би говореха, но гласовете им оставаха нечути в спусналите се над паважа облаци. Най-сетне пред някаква стена с масивна метална врата те забавиха ход. Все по-бавно и по-бавно ставаше плъзгането им, преди движението да секне. Неочакван вятър размести мъглата. Оттеглянето ѝ придаде яснота на околните очертания. Бледина пълзеше над хоризонта, докосваше воднистите облаци и извличаше слаби искри от хиляда

щика. Щикове — те бяха навсякъде, за да разсекат мъглата или да се стекат под нея в реки стомана. Високо над стената се издигаше огромно оръдие, около което сновяха силуети. В подножието поток щикове се изливаше през портата и навън, в сенчестата равнина. Стана по-светло. Лицата на маршируващите започнаха да придобиват конкретност и той можа да разпознае едно.

— Филип!

Въпросният обърна глава.

— Ще се намери ли място и за мен? — провикна се Трент, но познатият му само махна с ръка и отмина заедно с останалите. Подир това започна да се проточва кавалерията, ескадрон подир ескадрон; последваха ги много оръдия, санитарна кола, сетне нови безкрайни редици щикове. Край него кирасир седеше върху топло дишания си кон, а напред, сред група конни офицери, Трент различи генерал, обърнал астрагановата яка на мундира си край бледото си лице.

Недалеч ридаеха някакви жени; една от тях се опитваше да постави парче черен хляб в сухарката на един войник. Войникът се опитваше да ѝ помогне, но пушката му пречеше, затова Трент се притече на помощ и задържа оръжието му. Така жената успя да отвори торбата и да прибере хляба, междувременно намокрен със сълзите ѝ. Пушката не беше тежка; напротив, тя бе изключително удобна. Дали щикът бе наточен? Той докосна ръба. Обзе го неочакван копнеж, яростно, настойчиво желание.

— *Chouette!* — извика гамен, останал край портата. — *Encore toi mon vieux?*^[1]

Трент погледна натам и видя, че младият ловец на плъхове се смее насреща му. Но войникът вече си вземаше пушката, благодареше и се затичваше да догони батальона си.

— И ти ли отиваш? — обърна се Трент към пехотинец, който седеше на земята и превързваше крака си.

— Да.

Тогава някакво момиче — още дете — хвана Джак за ръката и го отведе в кафенето срещу портата.

Помещението бе изпълнено с войници. Някои, пребледнели и притихнали, седяха на пода, други стенеха в покрити с кожи канапета.

— Избирай — каза момичето със състрадателен жест. — Те не могат да отидат!

От купчината дрехи на пода той си избра шинел и кепе. Тя му помогна да си сложи раницата, кутията с патрони и колана и му показа как да зарежда пушката.

Трент ѝ благодари, а тя се загледа в краката си.

— Ти си чужденец.

— Американец — потвърди той и понечи да излезе, но детето не му позволи.

— Аз съм бретонка. Баща ми е горе при оръдието. Той ще те застреля, ако си шпионин.

За момент двамата останаха неподвижни.

Трент въздъхна, приведе се и целуна детето.

— Моли се за Франция, малката ми — промърмори той.

А тя отвърна със слаба усмивка:

— За Франция и за теб, добри ми мосю.

Джак изтича обратно на улицата и прекоси портата. Озовал се вълн, той започна да си проправя път сред тълпата. Някакъв ефрейтор мина край него, погледна го и спря, загледан. Подир миг той направи знак на един от офицерите.

— Ти си от шестдесети — изръмжа ефрейторът, вторачен в номера върху кепето.

— Доброволци не ни трябва — додаде офицерът, зърнал цивилните панталони.

— Явявам се на мястото на другар — каза Трент.

Офицерът сви рамене и отмина.

Повече никой не му обърна внимание, макар че — един-двама погледнаха към панталоните му. Пътят беше кишав, разкалян от копита и колела. Някакъв войник пред него си изкълчи крака в една замръзнала хълтнатина и със стон пролази встрани. От двете им страни се простираше сивеещ сняг, който се топеше. На места сред разкъсаните живи плетове личаха коли, които носеха знака на червения кръст. Край някои от тях стояха свещеници с овехтели одежди, а други имаха назначени за кочияши осакатени кавалеристи. Имаше и една санитарна кола, на капрата на която седеше монахиня. От двете страни на пътя се свиваха притихнали къщи с раздрани стени и прозорци без стъкла. Още по-натам, в опасната зона, не бяха останали никакви следи от човешко присъствие — само на места се чернееха купчини замръзнали тухли или някоя почерняла изба, затрупана със сняг.

От известно време насам войникът зад Трент бе започнал да го дразни, защото непрекъснато го настъпваше. В крайна сметка решил, че това е умишлено, Джак се обърна рязко и видя насреща си състудент от академията. Трент се сепна:

— Мислех, че си в болницата!

Другият поклати глава и посочи към превързаната си челюст.

— Разбирам, не можеш да говориш. Мога ли да ти помогна с нещо?

Раненият бръкна в сухарната си и извади кора черен хляб.

— Той не може да дъвче заради раната си и иска ти да го сториш — обясни някакъв войник до тях.

Трент взе кората, натроши я на хапки и започна да ги сдъвква една след друга и да ги подава на изгладнелия.

На моменти ординарците препускаха напред и ги заливаха с киша. Походът бе мразовит и мълчалив, сред влажни поля, обвити в мъгла. Близо до железопътния насип успоредно с тях напредваше някаква друга колона. Трент я наблюдаваше: сивкава маса, ту неясна, ту изчезваща в мъглата. В продължение на половин час колоната се изгуби от погледа му.

Когато най-сетне я зърна отново, той забеляза тънка редица да се отделя от нея и бързо да се насочва на запад. В същия момент някакво продължително пропукване долетя от мъглата пред тях. И други редици започнаха да се отделят от колоната и да се насочват на изток и на запад; пукотът стана по-настойчив. Край тях препусна батарея; Трент и другарите му се отдръпнаха, за да направят път. Батареята се разположи вдясно от батальона му. Когато първият ѝ изстрел разкъса мъглата, оръдието от укрепленията отвърна с мощен рев. Наблизо препусна офицер, крещящ нещо, което Трент не разбра. Във всеки случай редиците пред него неочаквано се отделиха встрани и се изгубиха в сумрака. Още офицери изникнаха напред и се спряха край него, загледани в мъглата. Пред тях пукотът се бе превърнал в продължителен трясък. Чакането бе нетърпимо. Трент продължаваше да дъвче за познатия си. Последният не успя да преглътне поредната хапка и след миг поклати глава, като направи знак на Трент да дояде остатъка. Някакъв ефрейтор му предложи бренди и той прие, но когато се обърна, за да му върне плоската, ефрейторът вече лежеше на земята. Сепнат, Джак се обърна към войника до себе си. Онзи сви рамене и

понечи да каже нещо, но внезапно на свой ред рухна, покосен. В този момент конят на един от офицерите подскочи и се хвърли обратно сред батальона, размахвайки копита. Един войник беше стъпкан; друг бе ритнат в гърдите и запратен встрани. Офицерът с мъка успя да овладее животното и да го насочи обратно напред, където конят остана да потръпва. Канонадата се приближаваше. Някакъв щабен офицер, обхождащ редиците на батальона, неочаквано се отпусна в седлото си и остана да лежи върху гривата на коня си. Един от ботушите му се откачи от стремето и остана да се поклаща, от него се стичаше кръв. От мъглата пред тях изникнаха тичащи войници. Пътищата, полята и канавките преливаха от тях. Много от тях погинаха. На Трент се стори, че вижда конници да прелитат като призраци зад мъглата отвъд. Някой до него изпсува грозно, заявявайки, че също е видял ездачите — улани. Въпреки това батальонът не помръдваше. Мъглата отново се разстла над поляните.

Полковникът седеше тромаво на коня си, а заострената му като куршум глава бе заровена в яката на мундира. Дебелите му крака стърчаха от стремената.

Тръбачите се струпаха около него, готови да дадат сигнал. Зад него офицер в бледосиня куртка пушеше цигара и разговаряше с хусарски капитан. С трескав галоп долетя ординарец, който спря край полковника. Последният го отпрати в тила, без дори да извърща глава. От лявата страна се издигна объркано мърморене, приключило с крясък. Хусар полетя напред, последван от втори и трети. Ескадроните започнаха да се нижат край тях сред мъглите. В този миг полковникът накара коня си да се изправи, тръбите засвириха и целият батальон се насочи надолу, към поляната. Трент си изгуби кепето почти веднага: нещо, което той взе за клон, го блъсна от главата му. Мнозина от другарите му рухнаха сред лапавицата и той реши, че те са се подхлъзнали. Един войник се свлече право пред него и Джак се приведе да му помогне, но онзи изпищя от болка при допира му, а някакъв офицер отзад се развика:

— Напред! Напред!

Затова Трент отново се затича. Трябваше да тичат дълго; на няколко пъти му се наложи да намества пушката си. Най-сетне достигнаха железопътния насип; там, задъхан, Джак получи възможността да се огледа. Той отчаяно се нуждаеше от действие, от

противници, които да убива и смазва: беше го обхванало желание да се хвърли сред враговете и да ги разкъса. Страшно му се искаше да открие огън насреща им, да използва заострения си щик. Не бе очаквал това. Искаше да се изтощи, да се сражава до отмала, докато ръката му не натежи, и тогава да се върне у дома. Нечий глас обяви, че половината батальон бил избит в щурма; недалеч друг войник оглеждаше труп под насипа. Тялото, все още топло, бе облечено в непозната униформа. Дори и видът на шипестия шлем не накара Джак да осъзнае станалото.

Недалеч от него стоеше полковникът. Очите му блестяха под аленото кепе. Трент го чу да отвърща на офицер:

— Мога да я удържа, но след още една подобна атака няма да ми останат и тръбачи.

— Прусациите тук ли са били? — обърна се Трент към един войник, който обърсваше кръвта, капеща от косата му.

— Да. Хусарите ги прочистиха. Ние се натъкнахме на фланговия им огън.

— Ние подкрепяме батарея — каза друг.

Батальонът изкачи насипа и прекоси релсите. Трент нави крачолите си и ги пъкна във вълнените си чорапи, но нов преход не последва. Някои от войниците приседнаха сред коловозите. Трент потърси ранения си съученик и го откри пребледнял. Канонадата ставаше страховита. За момент мъглата се раздигна. Това му позволи да зърне първия батальон сред железопътната линия, полковете от двете страни. Облаците се спуснаха отново, барабаните загърмяха; роговете се обадиха някъде от крайната страна. Неспokoйство припламна сред войниците; полковникът махна с ръка и под съпровода на барабаните батальонът отново пое сред мъглата. Изглежда вече приближаваха вражеските позиции, защото първите редици откриваха огън. По протежението на насипа се търкаляха санитарни коли; хусарите прелитаха като фантоми. Навсякъде около тях избухна суматоха. От мъглата долитаха стенания и залпове. Снаряди падаха навсякъде и обсипваха редиците с осколци от замръзнала киша. Трент се ужаси. В сърцето му се промъкваше ужас от неизвестното, което го чакаше в мрака. Разтърсването на оръдията го отвърщаваше. Той вече се намираще достатъчно близо, за да види оранжевия проблясък сред мъглата, съпровождащ изстрелите. Вражеската батарея се намираще

близо, защото полковникът изкрещя настъпление и първият батальон вече се отправяше. Макар и самият му дъх да трепереше, Трент забърза напред. Страховитият обстрел пред него го вцепени. Някъде в мъглата ликуваха бойци; окървавеният кон на полковника притича сред дима.

Поредна експлозия, избухнала досами него, го замая. Всички от дясната му страна бяха повалени. Започваше да му се вие свят; мъглата и димът го задавяха. Трент на сляпо протегна ръка, за да се задържи, и откри търсената подкрепа. Това беше колелото на лафет. Някакъв мъж изскочи иззад оръдието, но залитна назад с разсечено от щик гърло. Трент разбра, че е убил. Той механично се приведе, за да повдигне пушката си. Щикът все още стоеше забит в шията на врага, който конвулсивно размахваше ръце. Тази гледка отврати Джак, който се облегна на оръдието. Навсякъде около него кипеше сражение; зловонието на пот и дим изпълваше въздуха над позициите. Някой го нападна в гръб, а друг посегна да го сграбчи, но тези врагове на свой ред бяха нападнати. Неспирното звънтене на щиковете започваше да го дразни. Той сграбчи шомпола и започна да замахва с него, докато не го строши.

Нечия ръка се обви около гърлото му и го повали на земята. Трент изблъска противника си, удуши го и се изправи на колене. Той видя как негов другар се свлича край оръдието с размазан череп; видя как полковникът пада от седлото си и се просва в калта. Подир това изгуби съзнание.

Джак се свести сред железопътната линия. От двете му страни се трупаха войници, които стенеха, ругаеха и бягаха в мъглата. Със залитане Трент се изправи на крака и ги последва. Веднъж той поспря, за да помогне на другар с превързана челюст, който не можеше да говори, но остана вкопчен в ръката му, преди да се свлече мъртъв. Освен това той се притече на помощ на войник, който простена:

— Trent, c'est moi, Philippe!^[2]

Един неочакван залп го отърва и от това му задължение.

Бе изникнал леден вятър, който разсичаше мъглата. За момент слънцето надникна злобно сред оголелия Венсенски лес, преди да се спусне като съсирек отвъд хоризонта на напоеното с кръв поле.

---

[1] Пак ли ти, бухале? (фр.). — Б.пр. ↑

[2] Трент, аз съм, Филип! (фр.). — Б.пр. ↑

IV

Когато камбанарията на „Сен Сюлпис“ отбеляза полунощ, през парижките порти все още преминаваха останките от някогашната армия.

Те бяха започнали да пристигат едновременно с нощта; мрачна орда, покрита със засъхнала кал и припадаща от глад и изтощение. В началото нямаше безредие и множеството мълчаливо се бе разливало сред мразовитите улици. Объркването бе настъпило впоследствие. Все по-бързо и по-бързо ескадроните и артилеристите се бяха вливали в града сред тропот на копита и сандъци. След тях залиташе пехотата. На места жалките остатъци от някой полк крачеха в опит да поддържат някакъв ред; другаде озлобена тълпа пехотинци си проправяше път. Подир това следваха още конници, оръдия, войници без офицери и офицери без войници. Накрая тежко се търкаляха колите с ранените.

Смълчана от мъка, тълпата наблюдаваше.

През целия ден в града бяха пристигали линейки; през целия ден парцаливата тълпа бе скимтяла край бариерите. По пладне тълпата се бе увеличила десетократно, изпълвайки площадите край портите и вътрешните стени.

В четири следобед немските батареи неочаквано се обвиха в пушек и снарядите им полетяха към Монпарнас. Двадесет минути по-късно два снаряда удариха къща на улица „Бак“, а миг по-късно първият снаряд падна в Латинския квартал.

Уплашеният Уест завари Брайт да рисува в леглото си.

— По-добре слез; къщата ни бе ударена и се боя, че някои от обирджиите може да си набележат да ни посетят вечерта.

Брайт скочи от кревата и нахлузи одежда, някога представлявала шинел.

— Има ли ранен? — попита той. В момента се сражаваше с разпадащата се подплата на ръкава си.

— Не. Колет се е затворила в избата, а портиерът избяга при укрепленията. Ако обстрелът продължи, там ще се е струпала тълпа.

Ти би могъл да ни помогнеш...

— Разбира се — каза Брайт.

Когато двамата достигнаха улица „Сerpент“ и свиваха към дома на Уест, последният неочаквано каза: — Днес виждал ли си Джак Трент?

— Не — отвърна Брайт и придоби разтревожен вид. — Нямаше го при санитарите.

— Сигурно е останал да се грижи за Силвия.

Къщата в края на уличката бе уцелена от снаряд. Бомбата се пръсна на първия етаж и засипа улицата с мазилка и тухли. Втори снаряд удари комин и се зарови в градината, последван от лавина тухли. Трети избухна оглушително в съседната уличка.

Двамата забързаха към стълбите на мазето. Тук Брайт отново спря:

— Дали да не отида да се уверя, че двамата са добре? Ще се върна преди свечеряване.

— Не. Върви при Колет, аз ще отида.

— Нека да отида аз; няма опасност.

— Зная — спокойно отвърна Уест и придърпа приятеля си към стълбите. Металната врата в подножието им бе залостена. — Колет! — извика той.

Вратата се отвори и девойката изскочи да ги посрещне. В този миг Брайт погледна зад себе си, извика сепнато и блъсна двамата в избата, а после скочи подире им и затръшна вратата. Няколко мига покъсно силен удар я разтърси.

— Плячкосници — пребледнял промърмори Уест.

— Вратата няма да помръдне — спокойно отбеляза Колет. Брайт огледа преградата, която продължаваше да се тресе от обсипващите я удари. Уест нервно погледна към Колет. Тъй като тя продължаваше да изглежда невъзмутима, това го успокои.

— Не мисля, че ще останат да се навъртат тук още дълго — каза Брайт. — Обзалагам се, че те претърсват мазетата единствено за алкохол.

— Освен ако не са узнали, че тук са заровени ценности.

— Но тук надали има нещо. Или? — неспокойно попита Брайт.

— Уви, има — изръмжа Уест. — Свидливият ми хазяин... Долетял от външната страна трясък, последван от вик, прекъсна

думите му. Ожесточена поредица от удари се посипа върху вратата. В един момент последва остър пукот, придружен от метално дрънчене. Триъгълно парче метал се откърти от преградата; през зейналата пролука надникна лъч светлина.

Уест мигновено коленичи, пъкна дулото на револвера си през образувалия се отвор и изпразни барабана. За момент уличката се изпълни с екота на изстрелите, сетне последва пълна тишина.

В един момент нов изпитателен удар се стовари върху вратата; поредицата се възобнови. Повърхността на метала бе разцепена от изникнала пукнатина.

— Ела. — Уест стисна Колет за китката. — След мен, Брайт! Той се затича към светло петно в отсрещния край на подземие. Това петно се образуваше от решетъчен капак. Уест направи знак на спътника си да се качи на раменете му.

— Изблъскай решетката. Бързо!

С известно усилие Брайт повдигна капака, изпълзя и издърпа Колет, на свой ред покатерила се на раменете на Уест.

— Побързай, старче! — извика последният.

Брайт обви крака около една верига на улицата и за втори път се приведе в отвора. Жълтеникава светлина изпълваше избата; въздухът вътре се изпълваше със зловонието на петролни факли. Металната врата все още удържаше, но в нея се бе образувала пролука, през която се промъкваше първият силует.

— Скачай! — прошепна Брайт. Уест увисна на ръцете му; Колет се притече на помощ и го сграбчи за яката. Двамата го издърпаха. Тук нервите на девойката не издържаха и тя избухна в ридания. Уест я прегърна и я отведе в отсрещната улица. Брайт, след като постави решетката обратно и струпа отгоре ѝ няколко каменни плочи от близката стена, се присъедини към тях. Почти се беше свечерило. Тримата забързаха сред града, осветяван единствено от горящи постройки и проблясъка на снарядите. Пожарите те заобиколиха; от далечината можеха да видят притичващите силуети на плячкаджиите. На моменти те минаваха покрай препили жени, които проклинаха света; случваше се да се натъкнат и на тътреци се негодници с осаждени лица и ръце — знак за участието им в разрухата. Най-сетне те достигнаха Сена и прекосиха моста.

Тогава Брайт каза:

— Трябва да се върна. Притеснявам се за Джак и Силвия.

Говорейки, той се отдръпна, за да направи път на тълпа, която прекосяваше моста и се изливаше край крайречните казарми. Сред тях Уест различи отмерените крачки на взвод. Край тримата мина фенер, редица щикове, сетне още един фенер, чиято светлина танцуваше по бледно лице.

— Хартман! — ахна Колет.

Тримата предпазливо последваха процесията, затаили дъх. Тя достигна казармите; портата на тамошната стена се затръшна. За момент фенер блесна край страничния вход. Тълпата остана притисната до спуснатата решетка. От двора долетя залп.

Една след друга факли изникваха край брега. Целият площад кипеше от движение. От „Шанз-Елизе“ и площад „Конкорд“ изникваха завръщащи се войници — отчасти роти, отчасти тълпи. Те се изливаха от всички улици, а подпре им вървяха жени и деца. Мълвата за загубата, понесена от хладния вятър, плъзна край Триумфалната арка и притъмнелия булевард.

Оредял батальон преминаваше край тях — свидетелство за съкрушителното поражение. Уест простена. Тогава от редиците изскочи войник, който извика името му. Видял, че това е Трент, на свой ред Уест възкликна сепнато. Джак го сграбчи, пребледнял от ужас.

— Силвия?

Уест се взираше насреща му, неспособен да отвърне. Но Колет простена:

— Бога ми, те обстрелват Латинския квартал!

— Трент! — кресна Брайт, но приятелят им вече изчезваше и те не можаха да го догонят.

Когато Трент излезе на булевард „Сен Жермен“, обстрелът бе престанал, но входът към улица „Сена“ бе затрупан от отломки. Снарядите бяха оставили множество вдлъбнатини сред паважа. Близкото кафене бе обсипано с парченца стъкло, книжарницата бе опустошена от директно попадение, а малката пекарна, отдавна затворена, се извиваше по неестествен начин.

Трент се покатери върху отломките и забърза по улица „Турнон“. На ъгъла пламтеше пожар, който осветяваше улицата с хотела. Върху стената на банката, под разтрошен газов фенер, дете изписваше с парче въглен:

Тук падна първият снаряд.

На Джак му се струваше, че изписаните думи го зашлевяват в лицето. Младият ловец на плъхове постави точката и се отдръпна, за да огледа делото си. В този момент той зърна щика на Трент, изпищя и избяга. Докато Джак се тътреше сред опустошената улица, изсред руините изникваха озлобени жени, които изоставяха плячкосването си и побягваха с ругатни.

В началото той се затрудни да открие дома си, заслепен от сълзите. Опипом откри вратата и я избута. Фенер пламтеше в портиерната; светлината му падаше върху трупа на стареца. Споходен от пристъп на страх, художникът се облегна на пушката си за миг, преди да грабне лампата и да се втурне нагоре по стълбите. Езикът му не се подчини на желанието и не оформи вик. На втория етаж той видя посипана мазилка; върху площадката, сред локва кръв, лежеше портиерката. Следващият етаж бе неговият. Техният. Вратата висеше изкъртена, стените зееха. Трент влезе вътре и се отпусна край леглото. Там две ръце обгърнаха шията му; насълзено лице се приближи до неговото.

— Силвия!

— Джак! Джак!

От измачканата възглавница до тях заплака дете.

— Те го донесоха; то е мое — изхлипа тя.

— Наше — прошепна той и прегърна и двамата. От улицата долетя притесненият глас на Брайт:

— Трент! Наред ли е всичко?

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.